

***Напрямок 3. Функціонування громадянського суспільства
в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації
або надзвичайного стану.***

Дем'яненко Анастасія Юріївна,
*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Київський національний університет
технологій та дизайну (м. Київ)*

Науковий керівник - професор Олійник А.Ю.

**ОСОБЛИВОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Місцеве самоврядування є ключовим елементом демократичного устрою, оскільки забезпечує участь громадян у вирішенні питань місцевого значення та сприяє розвитку територій. Місцеве самоврядування в Україні ґрунтується на низці конституційних принципів і норм, які визначають його роль, завдання та функціонування. Основним документом, що регулює місцеве самоврядування, є Конституція України. Вона визначає правові засади, об'єкти та предмети місцевого самоврядування. Крім Конституції України, місцеве самоврядування регулюється законами та іншими нормативними актами. Функціями місцевого самоврядування є: а) представництва; б) управлінська; в) контролю.

Місцеве самоврядування діє на базовому і регіональному рівні та здійснює демократичне управління на муніципальній території. Представницькими органами місцевого самоврядування є місцеві ради, які обираються місцевими територіальними громадами. До їх повноважень включають: 1) прийняття місцевих нормативно-правових актів, таких як рішення, постанови тощо; 2) ухвалення бюджету та контроль за його виконанням на місцевому рівні; 3) вирішення питань місцевого розвитку,

- інфраструктури, благоустрою, освіти, охорони здоров'я та інших сфер;
- 4) обрання та контроль за роботою виконавчих органів місцевої влади;
  - 5) здійснення інших повноважень, передбачених законодавством [1].

Фінансування органів місцевого самоврядування здійснюється з таких джерел: а) місцеві податки та збори, які збираються з мешканців та підприємств, що діють на території місцевості; б) дотацій та субвенцій від центральних та інших рівнів влади; в) інші доходи (позики, гранти, благодійні внески тощо) [2].

В умовах воєнного стану суб'єкти місцевого самоврядування стикаються з різного роду проблем та викликів. Найбільш значущими з них є: 1) фінансові та матеріальні ресурси серед яких: а) брак достатніх фінансових ресурсів для реалізації програм місцевого значення рівні; б) обмежені можливості отримання доходів та залежність від державного фінансування, яке може бути недостатнім або непостійним; 2) законодавчі та адміністративні обмеження: а) виникнення проблеми через нечіткість чи неузгодженість законодавства щодо повноважень та компетенції місцевих органів самоврядування; б) конфлікти між місцевими та центральними органами публічної влади; в) порушення в процесі управління та прийняття рішень; 3) вплив політичних чинників, а саме: а) місцеве самоврядування часто піддається політичному впливу; б) втручання в процеси управління, що робить їх менш ефективними; в) переважання політичних інтересів над потребами та інтересами мешканців; г) непрозорість в прийнятті рішень та розподілі ресурсів [3].

Для подолання названих проблем потрібно вдосконалювати законодавство, забезпечувати децентралізацію влади [4], стабільне та достатнє фінансування місцевих органів, сприяти розвитку місцевої громадської активності та участі громадян у процесах прийняття рішень. Слід також забезпечити незалежність та професійність місцевих органів, щоб вони могли ефективно виконувати свої функції та відстоювати інтереси мешканців на підвладній їм території.

Перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні в умовах воєнного стану можуть бути визначені через вдосконалення законодавчої бази, реформування системи фінансування та підвищення ефективності і прозорості діяльності місцевих органів.

Напрямами вдосконалення законодавчої бази є: а) удосконалення законодавства щодо місцевого самоврядування полягає в уточненні та розширенні повноважень місцевих органів; б) забезпеченні їх незалежності від центральних владних структур; в) визначенні прозорих механізмів взаємодії між місцевими та центральними владними органами; г) створення чітких процедур прийняття рішень та механізмів контролю за діяльністю місцевих органів; ґ) забезпечення правової підтримки громадської участі у процесах прийняття рішень.

Реформування системи фінансування: а) створення стабільної та прозорої системи фінансування місцевого самоврядування; б) розширення доходної бази місцевих бюджетів; в) встановлення прозорих механізмів розподілу фінансових ресурсів; г) забезпечення механізмів фінансового контролю та аудиту; забезпечення розвитку місцевих економічних та інвестиційних потенціалів для збільшення доходів місцевих бюджетів [5]

Підвищення ефективності та прозорості діяльності: а) необхідно вдосконалити систему управління; б) забезпечити професійність та компетентність кадрів місцевих органів; в) впровадити сучасні технології в управління та забезпечити відкритість та доступність інформації про діяльність місцевих органів для громадськості.

Реалізація запропонованих напрямків дозволить покращити якість управління та забезпечити розвиток місцевого самоврядування в Україні, що сприятиме забезпеченню потреб мешканців та підвищенню рівня їхнього життя в умовах воєнного стану на території України.

Узагальнення основних результатів дослідження показує, що місцеве самоврядування в Україні в умовах військового стану стикається з рядом проблем, Для подолання цих проблем та покращення ефективності і

прозорості діяльності місцевих органів самоврядування пропонуємо такі рекомендації: а) удосконалення законодавчої бази; б) реформування системи фінансування; в) забезпечення ефективності та прозорості діяльності; г) залучення громадськості для активної участі у прийнятті рішень та контролі за діяльністю місцевих органів самоврядування.

Впровадження запропонованих рекомендацій дозволить зміцнити місцеве самоврядування в Україні, забезпечити більш ефективне та прозоре управління на місцевому рівні, а також підвищити рівень задоволеності потреб мешканців в умовах військового стану в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гайдар М. Є. Принципи місцевого самоврядування в аспекті процесу об'єднання територіальних громад в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 4(29). Том 2. С. 8-13.

2. Барановський М.О. Фінансова децентралізація в Україні: особливості становлення. *Український географічний журнал*. 2017. № 4(100). С. 30-38.

3. Місцеве самоврядування в умовах війни: / <https://uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriaduvannia-v-umovakh-viiny-pidsumky-za-period-vid-24-liutoho-do-30-kvitnia/> (дата звернення 21.09.2024)

4. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 91. Поточна редакція від 14.05.2020 р.

5. Гургула Т.В. Фінансове забезпечення спроможності територіальних громад: проблеми та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. Економіка*. 2017. Вип. 1 (7). С. 132-136.